

ПОНЯТТЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. У такій нелегкій та зовсім нестабільній час для нашої країни поняття громадянського суспільства є неабияк важливим, саме тоді, коли ми усвідомимо, що в єдності наша сила, ми зможемо подолати усі труднощі й перешкоди, також актуальність дослідження обумовлюється та посилюється недостатнім рівнем розвиненості та сформованості громадянського суспільства в Україні, що підтверджується сучасними кризовими явищами у політичній і соціальній сферах тощо. **Мета дослідження:** дослідити та описати сучасні проблеми становлення громадянського суспільства в Україні. **Завдання дослідження:** розкрити поняття громадянського суспільства в Україні. **Об'єкт дослідження:** суспільство та проблеми, що заважають його становленню. **Предмет дослідження:** суспільство як найбільша система взаємозв'язків і взаємовідносин між людьми, заснована на нормах і цінностях, що історично є взаємозалежними один від одного. Громадянське суспільство пройшло складний історичний шлях свого становлення та розвитку. Вперше поняття «громадське суспільство» вживається Аристотелем, який у своїх творах виводив його від слова «громадянин». Йшлося про «суспільство громадян» – вільних і освічених. Сучасне розуміння цього явища формувалось разом з ідеями класичного європейського конституціоналізму. Його започаткували у своїх працях такі мислителі XVII ст., як Г. Гроцій, Т. Гоббс, Дж. Локк та ін. Вагомий внесок у розвиток теорії громадянського суспільства у наступному столітті зробили представники епохи Відродження – Ж.-Ж. Руссо, Ш.Л. Монтеск'є, В. Гумбольдт, Д. Віко та інші. Щодо існуючих сучасних визначень поняття «громадянське суспільство», можна навести наступні, найбільш поширені. Так, у «Юридичній енциклопедії» та «Великому енциклопедичному юридичному словнику» зазначено, що «громадянське суспільство – це суспільство з розвиненими економічними, політичними, духовними та іншими відносинами і зв'язками, яке взаємодіє з державою та функціонує на засадах демократії і права. Побудова громадянського суспільства є метою суспільного розвитку, засобом всебічного забезпечення інтересів, прав та свобод людини і громадянина» [1, с. 646]. На думку Ю.М. Тодики, громадянське суспільство – це система самостійних і незалежних від держави суспільних інститутів та відносин, що забезпечують умови для реалізації приватних інтересів та потреб індивідів і колективів, для життєдіяльності соціальної і духовної сфер, їх відтворення та передачі від покоління до покоління [2, с. 187]. А.М. Колодій вказує, що усі ознаки громадянського суспільства можна узагальнити та звести до трьох найбільш важливих, а саме, стверджувати, що громадянське суспільство характеризується: 1. демократичністю; 2. соціальною спрямованістю; 3. урегульованістю соціально справедливим правом [3, с.13]. В Україні становлення громадянського суспільства завжди відбувалось в особливих умовах. По-перше, його розвиток припадає на етап, коли по суті проблема побудови громадянського суспільства вже не є такою гострою для розвинутих країн світу. По-друге, становлення громадянського суспільства в Україні тісно пов'язано з політичною та соціальною модернізацією країни, формуванням національної свідомості українського народу. Дослідники виокремили певні чинники, які завжди супроводжували Україну на шляху її розбудови. Серед таких чинників виділяють, наприклад, [4, с. 712-715]: неефективність системи соціального партнерства; політичну та соціальну пасивність населення; відчуженість значної частки громадян від громадської діяльності; мовну, культурну та історичну різноманітність населення затиєність та невідповідність економічних і соціальних реформ; брак загальних спільних цінностей. Означені чинники, безумовно, перешкоджають гідному розвитку громадянського суспільства в Україні, однак, вони не є першочерговими. Базовою перешкодою на шляху подальшого розвитку громадянського суспільства в Україні та адекватного рівня його взаємодії з державою, на мою думку, є перш за все, суспільно-політичні, комунікаційні та культурні деформації. Справа в тому, що в політичній, соціальній та економічній площині існує широкий тінювий сегмент не тільки у вигляді неофіційних та напівофіційних зв'язків і інституцій, а й у вигляді подвійних орієнтирів та цінностей. Так, наприклад, незважаючи на задекларовану державну підтримку розвитку громадянського суспільства, серед впливових політичних кіл та політично-економічної еліти існує фундаментальне небажання сприяти відповідним процесам. Іншою гострою проблемою можна вважати помилково обраний вектор розвитку громадянської свідомості в країні. Так, в основу державної політики лягла система імітації європейського вектора розвитку та прийняття західноєвропейських цінностей. При цьому проблематиці дійсної самоідентифікації громадян з незалежною Україною з притаманними їй традиціями, надбаннями та цінностями увага майже не приділялась на офіційному рівні. Це призвело до резонансу між фактичними цінностями, засадами, та їх офіційно декларованими проєкціями. Розбіжність у цінностях між пересічними громадянами, політичною елітою, фінансовими колами виявилася дійсно катастрофічною. Закритість політичної та економічної еліти і, відповідно, обмежений рівень діалогу між сторонами призвів до того, що між усіма сферами буття українського суспільства домінують комунікаційні зв'язки кулуарного характеру. Такі зв'язки проходять крізь призму елітарних та псевдоелітарних детермінант, які є далекими від суспільних цілей громадянського розвитку. Сьогодні більшість громадян продовжують оперувати марними поняттями та керуватись застарілими життєвими принципами. У свою чергу, новітні цінності політичної культури поширюються досить повільно та носять обмежений характер. Це зумовлює політичну пасивність громадян, єдина форма політичної активності виявляється в електоральній дії, яка у більшості своїй зводиться до підтримки найбільш прийнятної та харизматичного кандидата, а ніяк не ідеології, політичного вектора, громадянської платформи. **Висновки.** Забезпечення адекватного рівня взаємодії між державою та громадянським суспільством є необхідною складовою політичної модернізації і демократизації, що є прямим шляхом до досягнення суспільної стабільності у майбутньому. Шляхи подолання суспільно-політичної кризи в українському суспільстві тісно пов'язані з формуванням нового типу громадянської свідомості та відходженням від застарілих типів комунікації і принципів управління. Найбільш вирішальним моментом має бути процес формування цілого комплексу адекватних сьогодишнім реаліям спільних цінностей, яких так бракувало в останні роки та які мають бути покладені в основу всіх модернізаційних процесів у державі.

Список використаних джерел

1. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. К., 1998. Т. 1. А-Г. 672 с.
2. Конституційне право України / за ред. Ю.М. Тодики, В.С. Журавського. К., 2002. 450 с.
3. Колодій А.М. Громадянське суспільство та правова держава: проблеми та шляхи розбудови / А.М. Колодій. Право України. 2010.
4. Гурицька М.С. Проблеми та перспективи громадянського суспільства в сучасній Україні / М.С. Гурицька // Держава і право. Зб-н наук. праць. Сер. Юрид. і політ. науки. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2008. Вип. 41. С. 711-718.